

Legitim retrett: Hvordan arkitektur former samhandling i et valgfritt fellesskap

Legitimate retreat: How architecture shape social interaction in a chosen community

Marianne Skaar

*Ph.d.-stipendiat, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU
M.Soc.Sc., SINTEF Community*

marianne.skaar@sintef.no

Gunhild Tøndel

Førsteamanuensis, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU

gunhild.tondel@ntnu.no

Ida Marie Henriksen

Postdoktor, Institutt for tverrfaglige kulturstudier, NTNU

ida.marie.henriksen@ntnu.no

Sammendrag

Artikkelen studerer forholdet mellom fysisk utforming og sosial samhandling ved å benytte introduksjonen av ny arkitektur på fjellets åpne hytter. Analysen tar empirisk utgangspunkt i den selvbetjente hytta Nye Skåpet i Rogaland, som utmerker seg ved å ha en fysisk utforming som er tenkt å sikre private opplevelser i fellesskap med fremmede. Artikkelen mobiliserer en mikrointeraksjonistisk tilnærming til samhandling og fellesskapsdannelse på hytta. Gjennom en fokusert etnografi kombinert med intervjudata, viser analysen hvordan hyttegjestene inngår i et aktivt hensynsarbeid. Artikkelen analyse dreier seg rundt fire tema: meningen med luksus, forhandlinger om fred og ro, forhandlinger om å ta plass og forhandlinger om kos. Til sammen belyser disse temaene hvordan en felles etterstreben etter fred og ro blir forhandlet frem i samspelet mellom den sosiale orden og de fysiske linjene. Den fysiske utformingen legitimerer både retrett fra og tilstedeværelse i fellesskapet og bidrar til private opplevelser i fellesskapet med de fremmede.

Nøkkelord

Arkitektur, fellesskap, «fred og ro», hytte, samhandling

Abstract

The article uses the introduction of new architecture in the mountain's open cabins as an opportunity to study the relationship between physical design and social interaction. The empirical point of departure is the self-service cabin Nye Skåpet in Rogaland, which stands out by its physical design intended to ensure private experiences in a community with strangers. The article takes a micro-interactionist approach to interaction and community at the cabin. Through a focused ethnography combined with interview data, the analysis shows how the cabin guests are part of an active work of consideration. The article's analysis revolves around four themes: the meaning of luxury, negotiations about peace and quiet, negotiations about taking up space, and negotiations about cosiness. Together, these themes illuminate how a common pursuit of peace and quiet is negotiated in the interaction between the social order and the physical lines. The physical design legitimizes both retreat from and presence in the community and contributes to private experiences together with strangers.

Keywords

Architecture, community, peace and quiet, cabin, social interaction

Innledning

Fjelllets åpne hytter er i endring og oppsøkes av flere som ikke kjenner dem godt. Med det skapes nye muligheter for å være og å skape kos sammen, mellom nye fysiske linjer. Konseptet «hytte» er utvidet og gjelder stadig mer varierte bygg, fra tradisjonell laft til ufo-konstruksjoner i Hessdalen og luksushytter på Geilo. Også hytteparken til Den norske turistforening (DNT) er i endring. De siste 15 årene har DNT gjennomført flere moderniseringsprosjekt med arkitektur som virkemiddel for å nå ut til et bredere publikum (Maske, 2016). Utviklingen har blitt hyllet (Direktoratet for byggkvalitet, 2019; Eidsvold, 2021) og kritisert – særlig blant hyttebrukere med lang tilknytning til DNT (Berning, 2017; Lange, 2018). DNT er også selvkritisk og spør: «Hvor blir det av kosen når design og arkitektur inntar fjellheimen?» (Maske, 2016). Det er som om en frykt ligger under, for at arkitektur er misplassert i fjellet, og at kosen vil smuldre bort i møtet med ny fysisk utforming.

Artikkelen benytter introduksjonen av ny arkitektur på fjelllets åpne hytter som anledning til å studere forholdet mellom fysisk utforming og sosial samhandling. Vi tar empirisk utgangspunkt i ett spesifikt arkitekt-eksperiment, den selvbetjente hytta *Nye Skåpet* i Rogaland. Hytta utmerker seg ved å ha en fysisk utforming som er tenkt å sikre private opplevelser i fellesskap med fremmede. Selv presenterer DNT (2016) *Nye Skåpet* som «et ultramoderne hytteprosjekt», mens NRK (Stokka, 2016) omtaler hytta som en «DNT-luksus»: «Glem overfylte fellesrom. Privatliv, panoramavinduer, badstu og spesialbygd dusj preger det som kalles Norges mest moderne turistforeningshytte».

Analysen tar for seg hvordan aktørene forhandler grensene mellom å være privat og offentlig i det tilsynelatende valgfrie fellesskapet som arkitekturen tilbyr. Hvordan løser aktørene de sosiale mulighetene som den fysiske utformingen gir? Og hva kjennetegner det valgfrie fellesskapet som oppstår mellom de nye fysiske linjene?

I det følgende presenterer vi først kort hyttas sentrale verdi i det norske samfunn, samt betydningen av et mikrososiologisk perspektiv på samhandling, fellesskap, fred og ro. Vi redegjør så for feltarbeidet analysen bygger på. Analysen dreier rundt fire undertema: meningen med luksus, forhandlinger om fred og ro, forhandlinger om å ta plass og forhandlinger om kos. Sammen besvarer de spørsmålene vi stiller, gjennom å utforske hensynsarbeidet turgåere utfører overfor hverandre, for sammen å fremforhandle et fellesskap som glir på hytta. Samhandlingssituasjonene bærer særlig preg av *legitim tilstedeværelse* i fellesareal og *legitim retrett* til private områder, som hyttas materielle utforming tilrettelegger for. Artikkelen kan leses både som en nysgjerrig opptakt til en utvidet forståelse av hyttekulturens fellesskap og som en sosiologisk hverdagslivsstudie – med fjellet som kontekst.

Hytteliv som utgangspunkt for fellesskap

Det finnes nesten en halv million hytter i Norge, og i kommunenes arealplaner er det satt av områder som kan legge til rette for mer enn en dobling av antallet fritidsboliger (Blumentrath et al., 2022). Volumet reflekterer hyttas kulturelle og materielle viktighet i det norske samfunn. Lien og Abram (2019) beskriver denne som nærmest u håndgripelig stor og hyttebygningen som et moralsk vesen som mange lengter etter – og som forfekter visse væremåter foran andre. Hyttene reiser seg opp fra landskapet som normaliserte materialiseringer av det norske friluftsliv, som gjennom sin geografiske spredning standardiserer dette.

En moralsk dimensjon er forestillingen om at livet på hytta er enkelt, og at dette står sterkt blant hytteeiere (Støa et al., 2011). Betydningen av det enkle er imidlertid sammenlagt. For noen innebærer materiell enkelhet en primitiv standard. For andre kan det handle

om å leve et mest mulig lettvtint og behagelig fritidsliv. Med dagens tekniske standard tilsvarende enkelthet for eksempel oppvaskmaskin eller varmekabler i oppkjørselen for å slippe snømåking.

Hytta har et annet meningsinnhold enn hjemmet (Hidle & Ellingsen, 2011), slik at det som kan identifiseres som hjemlig standard likevel blir «noe annet». Det som kanskje skiller hytta mest fra andre bygninger er betydningen av naturen og beliggenheten «i naturen» (Berker et al., 2011). Hytta assosieres med rekreasjon, samhold og et avbrekk fra hverdagslivets krav og gjøremål (Berker et al., 2011; Støa et al., 2011; Villa, 2011). Til og med vedlikeholdsarbeid og annet arbeid som *må* gjøres får en lystbetont karakter på hytta, til forskjell fra i hjemlige omgivelser (Villa, 2011). Hytta fungerer også, ifølge Villa (2011) gjerne som et møtested for storfamilien – og her samles man for å tilbringe tid og gjøre hyggelige ting sammen. Dette innebærer plassbehov, og kravene til komfort kan øke, for å opprettholde nødvendig ro og fred og hyttekos (Villa, 2011). Johnsen (2011) påpeker også at «barns behov» gjerne brukes som argument for å legitimere innføring av teknologi, for eksempel for underholdning og varme.

I følge Støa, Manum og Aune (2011) bidrar ny hyttearkitektur til ny hyttekultur som endrer normative oppfatninger om hva en hytte skal være. Samtidig står meningsinnholdet i hytta som del av «det normale fritidslivet» i Norge fast. Forholdet mellom ny arkitektur og tradisjonelt meningsinnhold er hva DNTs moderniseringsprosjekt har utfordret. DNT har hatt en særegen rolle i å gjøre fjellferdsel tilgjengelig for folk siden foreningen ble stiftet i 1868. Ideen om det enkle friluftsliv har stått sentralt siden DNT ble etablert (DNT, u.å.). I dag har DNT over 550 hytter over hele landet, i alt slags terreng. De er åpne for alle mennesker på tvers av sosiale klasser og lag, og man trenger ikke melde fra på forhånd at man skal dit.

Likhetsprinsippet kommer til uttrykk både i DNTs policy for hyttebruk og i hyttens fysiske utforming. I motsetning til andre aktører som tilbyr billig overnatting i hytter på offentlige områder, som Statskog og Kystled Oslofjorden, legger Turistforeningen opp til at gjester på de selvbetjente og ubetjente hyttene¹ benytter hyttene samtidig. En utbredt delekultur kreves. Gjestene må dele på praktiske oppgaver som renhold og å hente vann, og de må dele på hyttas areal. Dette kan innebære å dele soverom og sovesal med turgåere man ikke kjenner fra før. Ifølge Westskog, Aase og Leikanger (2021) kan nye brukere uten kjennskap til gjeldende normer utfordre dette systemet. De hevder at felles verdier knyttet til friluftsliv som nøysomhet, frihet og tillit, er avgjørende for at det tillitsbaserte DNT-systemet skal bestå, og at nye brukere må sosialiseres inn i turpraksis gjennom ansikt-til-ansikt-møter. Livet på disse hyttene blir slik for sosiologen til sosiale eksperimenter, med en potensiell interessant sosial dynamikk – en gullgrube til studier av fellesskap.

En sosiologisk tilnærming til fellesskap, fred og ro

For å utforske samspillet mellom ny fysisk utforming, samhandling og fellesskapsdannelse på hytta, mobiliserer artikkelen en mikrointeraksjonistisk tilnærming, som i norsk sosiologi har blitt viet særlig oppmerksomhet gjennom Trondheim-miljøets bidrag til hverdags-sosiologi, urban sosiologi og analyser av fellesskap (f.eks. Henriksen et al., 2020; Henriksen

1. Turistforeningen har også betjente hytter hvor måltidene, gjerne tre-retters middag, serveres av et vertskap som driver hytta.

& Tjora, 2014, 2018; Tjora, 2013, 2018a, 2018b; Tjora et al., 2012). Disse arbeidene bygger igjen på en lang tradisjon i sosiologien for å studere samhandling, fra Simmels (1998) studier av «den fremmede» og måltidets sosiologi, til Chicagoskolen og symbolsk interaksjonisme (Blumer, 1969). Offentlige steder som Nye Skåpet er særlig nyttige og kontrastfylte arenaer for å studere sosial interaksjon. Fellesskapet preges av høy intensitet ved samhandling, med fremmede på et arealmessig lite område. Og aktørene har her et særskilt behov for å unngå konflikt, støy og stress.

Som beskrevet konstitueres fenomenet hytte av en rekke tunge kulturelle kategorier og kanskje er særlig «fred og ro», som også Villa (2011) nevner, en av de mest sentrale. Viktigheten av «fred og ro» i norsk hverdagsliv ble grundig beskrevet av Gullestad (1989), som hevder at «fred og ro» blant annet påvirker nordmenns grensedragning rundt det private: *hjemmet, hytta og naturen* blir steder å trekke seg tilbake til for å finne «fred og ro». Fred og ro viser ikke bare til opplevelser og følelser, men også til egne måter å samhandle på, i møte med fysiske omgivelser. «Fred og ro» vektlegger for eksempel avstand mer enn nærhet, selvkontroll er viktig og åpne konflikter skal helst unngås.

«Fred og ro» fremstår som et ideal mange kan enes om, men det er ikke enighet rundt hva som gir den enkelte «fred og ro» (Gullestad, 1989). Hva noen opplever som støy, kan for andre være det motsatte. I et valgt, offentlig hytte-fellesskap som på Skåpet, kan det oppstå sosiale situasjoner som skaper ubehageligheter, som kleber til fellesskapet og må derfor temmes og repareres. Det er også et dynamisk forhold mellom «fred og ro» og «liv og røre», hvor førstnevnte har høyest verdi og ofte er en forutsetning for å oppleve en positiv og kontrollert form for «liv og røre».

Gullestad (1989) beskriver videre en skandinavisk likhetstankegang, en *egalitær likhet*, hvor det er viktig å «passe sammen». Dette medfører en samhandlingsstil hvor det personene har til felles vektlegges, og ulikheter holdes *taktfullt nede*. Hvis forskjellene oppleves som for store, kan sosiale situasjoner bryte sammen. En måte å unngå konflikter eller situasjoner hvor stor ulikhet oppstår, er å gjøre seg utilgjengelig – det Gullestad omtaler som *avstandsskaping*. Dette kan skje gjennom høflig avvisning – *symbolske gjerder* – eller ved å begrense kontakt.

I et mikrososiologisk perspektiv gjenfinner vi oppmerksomheten på samspillet mellom fysiske omgivelser, normer og ritualer for sosiale situasjoner hos blant annet Goffman (1959, 1963). Ifølge Tjora (2018b) vil moderne offentlige roms fellesskap i et slikt perspektiv handle om hvordan individer opplever fysiske steder som attraktive, ved å gjenkjenne symboler, stil og smak hos andre som er til stede. De fysiske omgivelsene er særlig fremtredende i Goffmans (1959) dramaturgiske modell med scener og rekvisita, og forståelsen av symbolske gjerder og avstandsskaping hos Gullestad har mange likhetstrekk med Goffmans (1963) begrep om *interaksjonsskjold*. Videre bruker Goffman begrepene *samling* og *samvær* for å vise hvordan individer i samme fysiske omgivelser både kan være i interaksjon med hverandre, men også være i samme rom uten å forholde seg nevneverdig til hverandre.

Interaksjonsskjold oppstår idet aktører signaliserer utilgjengelighet for kontakt, for eksempel ved hjelp av rekvisita som bøker eller mobiltelefon. Tilsvarende kan rekvisita fremme samhandling i situasjoner som gir aktører en legitim unnskyldning til å komme i prat, ved å være interaksjonspåskudd (Henriksen & Tjora, 2014). Gullestad (1989) plasserer symbolske grenser og gjerder i samhandlingsrelasjonen, mens Goffman (1959, 1963) analyserer hvordan bruk av artefakter indikerer samhandlingens grenser. Den danske arkitekten Gehl (1980) viser videre hvordan fysiske omgivelser spiller på lag med både symbolikk og interaksjon. Gehl (1980) har utviklet et begrepsapparat for å koble samhandling og fysiske

omgivelser, som kan deles i tre aktiviteter: 1) «nødvendige aktiviteter», som viser til hvor individer må oppholde seg/bevege seg til, som toalett, butikk og kjøleskap, 2) «valgfrie aktiviteter», altså det en velger å gjøre, som å sette seg på en benk fordi den er der og 3) «sosiale aktiviteter» som handler om å gjøre noe sammen. Et eksempel kan være det å lage mat sammen, fordi man har et felles kjøkken. Ved å legge til rette for at aktivitetene kan skje samtidig i samme fysiske rom, oppfordrer fysiske strukturer som er planlagt gjennom arkitektur det sosiale samspillet som skjer der.

Metode og materiale

Artikkelens nærempiriske analyse bygger på et etnografisk feltarbeid som førsteforfatter utførte i 2016/2017 på Nye Skåpet. Hytta ble strategisk valgt grunnet sin fysiske utforming, med tilrettelegging for et tydeligere skille mellom offentlig og privat liv enn tradisjonelle turistforeningshytter. Hytta, tegnet av estiske Koko Architects, sto ferdig i 2016. Den ligger langs Turistforeningens stinett i fjellene rundt Lysefjorden i Rogaland, hvor vi også finner populære turmål som Flørli, Kjerag og Prekestolen. Det er flere stier som leder til hytta, men de fleste informantene valgte den korteste og enkleste på 3,5 km fra parkeringsplassen i Vinddalen.

Bilde 1: Skåpet fotografert fra luften (DNT, 2020)

Nye Skåpet består av ti separate bygninger kledd i sink, med flate skrå tak og innslag av tre. En felleshytte, seks sovehytter og et toalettbygg med utedoer er plassert rundt et tun. Ved bekken et lite stykke fra felleshytta er det plassert en badstue med utedusj. Med unntak av en bod og en utedo preges byggene av store vindusflater. De seks separate sovehyttene er sentrale i hyttekomplekset. De består alle av ett stort rom og er kun innredet med to enkeltsenger, to krakker, en vedovn og en hems med madrasser. Felleshytta tilbyr et felles oppholdsrom for alle besøkende; sofaområde, kjøkken og spiseområde som ligger på hvert sitt nivå i rommet, adskilt av noen trappetrinn. Her finnes også overnattingsplasser på to soverom og en hems, som ikke kan reserveres på forhånd.

Bilde 2: Sofaområdet i felleshytta (foto: Marianne Skaar)

Blant disse fysiske linjene ble feltarbeidet utført i form av en *fokusert etnografi*, som kjenetegnes av korte besøk i felten og høy data- og tidsintensitet (Knoblauch, 2005). Feltarbeidet ble lagt til to opphold på hytta på til sammen åtte døgn, høsten 2016 og sommeren 2017. Under oppholdene utførte førsteforfatter også spontane dybdeintervjuer (Henriksen & Tøndel, 2017) med besøkende (10 ulike turfølger; 21 voksne informanter, hvorav 12 kvinner og 9 menn). Vinteren 2017, mellom feltoppholdene, utførte førsteforfatter også to fokusgruppeintervju med til sammen 8 tidligere besøkende samt individuelle dybdeintervju med to informanter som ikke hadde anledning til å delta på fokusgruppene. Informantene ble rekruttert gjennom Stavanger Turistforening, som sendte ut forespørsel om intervju på e-post til alle som tidligere hadde reservert sovehytter på Skåpet. Fokusgrupper brukes gjerne for å skape dybde til forståelse, erfaringer, kollektive meninger og brytninger i dem, særlig *latente* meninger, for eksempel om stedsidentitet (se f.eks. Førde et al., 2013). Særlig genererte fokusgruppeintervjuene data om normer for akseptabel atferd og turkultur på selvbetjente turistforeningshytter og opplevd endring i hyttekultur over tid.

Feltarbeidet

Observasjonene ble utformet for å studere hvordan besøkende brukte Skåpet som sted. Dette innebar å gå sammen med turfolk i området rundt Skåpet og å gå sammen med dem inne på hytta. Dette gir en dynamisk observasjonstilnærming, som deler trekk med intervjudesign som «go-along» (Kusenbach, 2003), eller her som en «hike-along» i tråd med Tjoras (2012) «party-along». Forskeren får en klar avgrensning av hva en bør se på og ikke, noe som effektiviserer feltarbeidet. I konvensjonell observasjonsmetodikk regnes åtte døgn som begrenset tid for feltarbeid, men fokusert etnografi bidrar til å komprimere feltarbeidet. Gjennom en strategisk fokusert sampling, hvor det i hovedsak er situasjoner som samples, er ikke leng-

den på feltoppholdet det avgjørende, men situasjonenes intensitet. Feltoppholdene ble lagt til tidspunkt hvor det ville være mange besøkende på hytta samtidig, jamfør reservasjonsoversikten på Turistforeningens nettsider – som viste godt belegg på sovehyttene de aktuelle døgn.

For ytterligere å intensivere datainnsamlingen, eksperimenterte førsteforfatter med forskerroller på de ulike feltoppholdene. På første opphold dro førsteforfatter alene og overnattet på et delt soverom i felleshytta. Andre opphold ble gjennomført som del av et opprigitte turfølge på fire personer, som en vennegjeng som overnattet i en reservert sovehytte. Å reise på tur i et følge tilførte forskerrollen andre muligheter for interaksjon og aktivitet enn ved å reise alene, blant annet tryggheten og fordelene ved å være del av en «participation unit» (Goffman, 1971/2010).

Feltarbeid er en metodisk aktivitet som karakteriseres av usynlig arbeid og diffuse valg (Fine, 1993). Et eksempel på i utgangspunktet usynlig investering var hvordan førsteforfatter ble del av det studerte fellesskapet og inngikk i forhandlingene om legitim tilgang til offentlig/privat areal. Å være en del av et turfølge ga en opplevelse av aksept for å bruke lenger tid på aktiviteter som oppvask på kjøkkenet og å sitte lengre ved spiseområdet (og dermed «ta opp mer plass»), enn ved besøk alene. Dette kan ha en sammenheng med den dramaturgiske usikkerheten som kan oppstå i rollefremføringen hos forskeren i et ukjent felt (Scott et al., 2012) eller uttrykke verdien hytta har som sosialt samlingssted for samvær *for flere*, med familie og venner. Å bo i en av sovehyttene førte også til at førsteforfatter beveget seg mye mer i de «luftige korridorene» mellom bygningene – noe som igjen ga andre observasjoner og inntrykk. Det skapte flere anledninger til å «bumpe borti» fremmede besøkende, noe som foranlediget spontane dybdeintervju.

Dataanalyse og datakvalitet

Flere metoder ble benyttet for å heve kvaliteten på datamaterialet. Kombinasjonen av metoder viste seg særlig nyttig grunnet hyttas fysiske utforming. Ettersom fellesarealene hovedsakelig er samlet på ett sted, gir dette spesifikke utfordringer når det gjelder det å intervju. Vissheten om at andre kan høre hva man snakker om, kan ha bidratt til at informanter «glattet over» erfaringer under intervjuer for å beholde en god selskapelig tone (Goffman, 1959; Simmel, 1949). At slike interaksjonistiske utfall kan prege data generert gjennom feltarbeid, var en grunn til i etterkant å gjennomføre de nevnte fokusgruppene. I tråd med en abduktiv tilnærming til forskningsprosessen (Tavory & Timmermans, 2014), ble undringer fra første feltopphold undersøkt videre i fokusgruppeintervjuene og ved strategisk retur tilbake til felten i en annen forskerrolle. Det kan tenkes at adferdsmønsteret i løpet av observasjonsdøgnene ikke var representativt, noe som kan være en mulig feilkilde. Vi vurderer likevel at dette i liten grad utgjør en utfordring for analysen, grunnet vår samplingsstrategi. Den stadige utskiftningen av gjester i løpet av feltarbeidet gir data om samhandling ved et stort antall ulike sosiale sammensetninger, som formålet var. Samtidig kan det tenkes at vi grunnet timingen av feltarbeidet, rett etter åpning, har samlet data med en høyere intensitet (dvs. flere mennesker, flere uerfarne turgåere, flere mangfoldige samhandlingssituasjoner) enn til vanlig, noe som blant annet kan ha medført et større behov blant informantene for å artikulere og teste regler og normer, samt utforske hyttas fysiske særegenheter.

Analysen er et utfall av empirinær koding (Tjora, 2012, s. 179) av intervjumaterialet, med bruk av programvaren HyperResearch. Kodene ble kategorisert i seks kategorier som hver sier noe om ulike aspekter ved det sosiale livet på Skåpet. Vi arbeidet videre med å sammenstille kategoriene og dataene fra feltarbeidet i en tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006). Gjennom hele analysearbeidet har vi tilnærmet oss feltarbeidet som møter mellom

teoretiske antagelser og ideer og empiriske inntrykk, i særlig søken etter det uforutsette og uventede (Kärreman & Alvesson, 2005, s. 122). Den tematiske analysen ga artikkelens fire analysekapitler: *Meningen med luksus*, *Forhandlinger om fred og ro*, *Forhandlinger om å ta plass* og *Forhandlinger om kos*. Til sammen belyser disse temaene hvordan en felles etterstreben etter fred og ro blir forhandlet frem i samspillet mellom menneskene og de fysiske linjene, gjennom *legitim retrett* og *legitim tilstedeværelse* – som igjen realiserer private opplevelser i fellesskap med fremmede.

Den fysiske utformingens betydning for fellesskap: legitim privat/offentlig væren

Som beskrevet, samler Skåpet et variert utvalg av turgåere, hvor noen alltid er fremmed for andre. Blant de fremmede er det igjen mindre grupper, eller «participation units» (Goffman, 1971/2010), som forbindes gjennom familiære eller vennskapelige bånd. De fremmedes møter er flyktige, tilfeldige og tettpakket. De konverserer og samarbeider, på et langt fra tilfeldig møtested – før de igjen forsvinner til sitt. Det er for eksempel barnefamilier og mer erfarne turgåere, som forteller at de vanligvis unngår lett tilgjengelige hytter som er populære blant førstnevnte, siden «overfylte hytter tar bort litt av sjarmen». Flere turfølger innebærer flere deltakerenheter, med hvert sitt interne samhold og regime. Barnefamilier tar også fysisk større plass. For å få mangfoldet til å gå i hop, må en rekke hensyn tas. Mye aktivitet på hytta holdes fremtredende dempet.

I det følgende utforsker vi den fysiske utformingens betydning for fellesskapet som her oppstår. Arkitektene har skapt et per definisjon valgfritt fellesskap gjennom etableringen av privat areal på en offentlig hytte med tung kulturell ballast. Hvordan håndterer aktørene de sosiale mulighetene dette gir, og hvordan klarer de å bevare fred og ro i et hytte-fellesskap preget av stor variasjon i ønsker, drømmer og hyttekompetanse? Med fysisk utforming tenker man gjerne på bygningers materielle konstruksjon, overflater og løsninger. I det følgende inkluderer vi også de materielle betingelsene og virkemidlene som springer ut fra utformingen og moderniseringsprosjektet, som gjør hytta til et sted å være og å nyte sammen. Vi starter derfor med hvordan gjestene gir mening til og samhandler rundt hva media, arkitekturen og Turistforeningen definerer som luksus på Skåpet.

Meningen med luksus

Opplevelser av luksus på fjellet krever manøvrering i et moralsk landskap (Flemsæter et al., 2011). Luksus defineres gjerne som overdådighet, som forbruk utover det rimelige og nødvendige («Luksus», u. å.). Dette bryter med forestillingen om det enkle friluftslivet som DNT representerer. Samtidig er innholdet i luksus relativt og avhengig av kontekst. Forestillingen om at Skåpet var ensbetydende med luksus gikk igjen i intervjuene med turgåerne, til tross for at hytta har en enkel standard som like gjerne kunne arrangert et spartansk liv der. Både muligheten til å ha et privat område på hytta, de fysiske linjene på hytta og maten man der spiste, ble oppfattet å representere luksus. To venninner i 40-årene sier at «[V]i ville jo ha en egen boks [sovehytte], det var vi sikre på. Så vi har jo egentlig betalt mer enn vi trengte, for å få den ... Det skulle være litt luksus.». En annen dame sier i etterkant av turen at «det var bare luksus hele veien på oss der oppe», men understreker samtidig at «det er ikke det som er malen når jeg pleier å gå på tur». Det var særlig de erfarne turgåerne som hadde et luksusperspektiv på oppholdet, som et unntak fra moralsk praksis på tur ellers.

Med tilgang til en privat sovehytte opplevde flere besøkende at de kunne oppholde seg på hytta over lengre tid. Et par i slutten av 20-årene hadde reservert tre overnattinger i en

sovehytte og beskrev Skåpet som «et sted å være». Dette sto i motsetning til et sted å kun overnatte mellom turetapper, slik de vanligvis brukte DNTs hyttenett. Selve sovehytta er imidlertid spartansk innredet og illustrerer den stedsavhengige og relative betydningen av hva luksus er. Den varierende betydningen av hva luksus er, kom også til uttrykk på matfattet: Turistforeningen har selv poengtert at de har «løftet proviantlageret» på Skåpet og introdusert «en spennende gourmetpakke til fjellvandreren» (Gill, 2018). Mange bar også med seg mye god mat og alkoholholdig drikke til hytta. Samtidig fremsto det som viktig ikke å strekke luksusopplevelsen på Skåpet, som i utgangspunktet hadde et positivt fortegn blant de besøkende, for langt. En utbredt delepraksis i spiseområdet fremhevet nøkterne verdier som å utnytte tilgjengelige ressurser:

Når vi har spist opp det vi klarer av middagen (chili sin carne), snakker vi rundt bordet om hva vi skal gjøre med restene, at det kanskje er litt for sterkt til å gi bort. Moren ved nabobordet (hvor sultne unger spiser kveldsmat) fanger opp dette, og sier at mannen hennes elsker sterk mat, og at han kommer til å bli kjempeglad hvis det er noe supersterk gryterett igjen som han kan ta hånd om når han kommer inn igjen. Vi må bare la gryta stå, så skal hun vaske den opp etterpå. Moren forteller at restene har vandret videre i dag: ungene hennes sitter og spiser andre sine tacorester til kveldsmat, og i hvert fall fire andre restemiddager har gått på rundgang. (feltnotat, opphold 2)

Restemat oppfattes sjelden som luksus i hjemmet, mens på tur blir god mat en knapp ressurs. Samtidig oppfordrer den fysiske utformingen til slike delesituasjoner gjennom tett kontakt mellom sonene for felles opphold, som spiseområde, kjøkken og sofaområdet. Når enkelhet og nøysomhet kan gjennomføres innenfor fysiske rammer som er definert som luksus, blir betydningen av det enkle også noe annet. Å dele restemat fremsto som en del av hyttekulturen og som et solidarisk interaksjonspåskudd (Henriksen & Tjora, 2014) som støttet opp under et felles «vi» blant de fremmede på hytta. En manglende mobildekning bygget også opp under hyttekosen, som fri fra forstyrrelser utenfra, igjen blant et felles «vi» – de uten dekning. Slike erfaringer er ikke unike for Nye Skåpet, tvert imot. Likevel fremsto de med å bidra til å fremme en opplevelse av luksus, blant badstue, sovehytter og nye planker.

La oss i det følgende ta med oss vissheten om gjestenes orientering mot at oppholdet på Skåpet er noe spesielt, når vi nå går over til aktørenes måte å gjøre fellesskapet der på. Vi har valgt å ta for oss forhandlinger som på ulike vis synliggjør aktørenes forhandlinger om kontakt og samarbeid: henholdsvis forhandlinger om fred og ro, å ta plass på felles areal og om kos. Gjennom forhandlingene skapes rom for det private i fellesskapet, slik at hyttelivets fellesskap, aktiviteter, regler og normer gis mening. Felles for forhandlingene er at den fysiske utformingen ligger under, som alliert for å løse sosiale situasjoner – eller som ramme som skaper forhandlingene i første omgang.

Forhandlinger om fred og ro

Felles arbeid for å regulere uro og støy på hyttas fellesområder sildrer gjennom hele døgnet samhandling. Dette er i høyeste grad et hensynsarbeid, fordi det handler om ikke å forstyrre andre. Hyttas fysiske utforming har lagt opp til at enkelte områder er mer sosialt utfordrende enn andre, mens private soner er steder for retrett. Skåpet fungerer slik veldig godt som en opplæringsarena for hyttekultur. Samtidig er ikke private hyttee erfaringer nødvendigvis avgrenset til situasjoner hvor man er alene eller kun med sitt følge. Et vellykket valgfritt fellesskap innebærer at private opplevelser også sikres på felles areal. Arbeid for fred og ro innebærer en samtidig utflating av støynivået på aktivitetene som uroer, som tar form etter hvilke rom og soner på hytta besøkende befinner seg på. En informant påpekte til og med at dette var «noe de hadde snakket om».

Diskusjoner rundt bruk av et instrument plantet på fellesområdet, kan illustrere den ekspansive forhandlingen om fred og ro. Under feltopphold observerte førsteforfatter hvordan en enkel xylofon utfordret hyttefellesskapet. Xylofonen ble behandlet som en gjenstand som hørte hjemme i felleshytta og ble ikke tatt ut derfra, selv om den var til plage for majoriteten:

Klokka er kvart på åtte lørdag kveld. En xylofon står fremme på gulvet mellom kjøkkendelen og stuedelen ved hylla hvor spillene, hytteboka og betalingsblankettene oppbevares. Det er mange unger som leker i trappen, og flere voksne til stede. En liten gutt begynner å slå ganske hardt på xylofonen, tydelig veldig fornøyd og med stort glis. En mann, som ankom hytta tidligere på dagen og nå sitter langsmed veggen i sofaen, kommenterer litt tørt at 'det er nesten som å være på Vossajazz ...'. Ei som kanskje er moren til han som spiller sier 'gi ham fem minutter til', uten å si noe til barnet. Han holder på i hvert fall femten minutter til uten at noen sier noe, selv om folk (det er mange i felleshytta) begynner å se litt oppgitte ut. Plutselig pakkes xylofonen sammen over et grinende barn. (feltnotat, opphold 1)

Vossajazz-komentaren har mange meningslag. Festivaler kan oppleves som oppbyggelige fristeder, som skaper lykke og felles tilhørighet. Men de symboliserer også grensetøyende atferd, bråk og rot. Barnas glede over xylofonen og leken rundt lyden representerer åpenbart den første opplevelsen. Mannen bak kommentaren uttrykker tydelig at han i denne situasjonen opplever spillingen som malplassert, og at han har *fått nok* – i konsensus med observasjoner av hyttebesøkets delte kroppsspråk ellers. Mor tøyer sin 5-minutters-plan. Det kan hende at hun vet noe de andre besøkende ikke vet: som at lydnivået med xylofonen er lavere enn barnet uten distraksjon. Men utad fremstår mors avveining som utfordrende ovenfor fellesskapet.

Morgenen etter fortsetter Vossa-jazzen. Etter en stund med klimpring, er det en fremmed kvinne i et annet turfølge på fire, som diskret pakker sammen xylofonen og legger den inne på soverommet forbeholdt hyttevaktene. Diskresjonen kan sees som hensyntaken til barnets foreldre; at kvinnen ikke ønsker å påføre dem skammen ved at fremmede *synlig* intervensjoner i kontrollen over eget barn. Kaffepraten går rundt xylofonen. Barneoppdragelse er et privat anliggende som mange har sterke meninger om. Som Gullestad (1989) påpeker, gjelder det her å være forsiktig med å involvere seg for å ikke skape konflikter og i tråd med dette, diskuterer fremmede at det kan være vanskelig å si fra til andres barn. Resultatet er uansett at det er de voksne uten barn til stede sin definisjon av grensen mellom akseptabelt lydnivå og bråk som gjelder. Barnas behov for liv og røre settes til side for fellesskapets avmålte beste. Den i utgangspunktet uskyldige xylofonen blir derigjennom et forhandlingsobjekt som også demonstrerer fellesskapets grense for intervensjon: Når det er greit å bryte inn i andre turlags aktiviteter, for å sikre fred og ro.

Forhandlinger om å ta plass

Forhandlinger om å ta plass, handler helt konkret om grenser for akseptabel bruk av fellesareal på hytta og hvilke situasjoner som fordrer retrett. Fellesarealene er en knapp ressurs, som samtidig er utstrakt brukt. Dette er en av grunnene til at det var av stor betydning for mange av de besøkende å kunne forhåndsreservere en privat sovehytte. Muligheten gir rettetten legitimitet. For de som selv opplevde at de er et turfølge som kan ta litt «mye plass», som barnefamilier og større turfølger, handlet dette om å kunne trekke turfølget bort fra fellesarealene:

Altså vi har fire unger, det er jo mye bråk. Føler at du invaderer hele hytta, ikke sant. Første gang tenkte jeg at 'jöss, bråker vi så mye når vi sitter og spiser!? Hva er det her?'. Så det er litt sånn befriende, 'kan dere gå ut i (sove)hytta og være der litt?' ... vi kan være der med god samvittighet og uten å legge for mye lokk på ungene, sånn hysj-hysj. At de kan gå ut og spille kort i hytta og så komme tilbake igjen ... da kunne vi være der lenger, og det var liksom ikke noen belastning at vi kom dit. (Mor, fokusgruppeintervju)

De private enhetene er utformet og vinklet slik at de hensyntar støy og ikke er til sjenanse for hverandre, selv om de har noe innsyn. Privat areal bidrar til å skape fred og ro og frigjør plass til andre i fellesarealet etter behov. Ulike turlag kan samkjøre sin arealbruk, slik at de deler på å være privat/offentlig. Informantens tolkning av å være en belastning for andre er ikke nødvendigvis delt. Hun *føler* at de invaderer hytta og ønsker ikke å ta større ressurs av hytta enn de andre. Den private hytteenheten brukes derfor som en høflig avlastningsstrategi for å gjenskape fred og ro etter en stund med liv og røre. Å ta hensyn til andre synes som et moralsk premiss for å være likeverdig deltaker i hyttas åpne fellesskap, uansett hva hensynsgrunnlaget er. Å *vise hensyn* blir en egen verdi og måte å kommunisere på.

Lyd viste seg å være sentralt i avveininger om å ta plass generelt. Aktørene syntes å forholde seg forpliktende til grenser for lyd gjennom hele oppholdet, men ikke alle deltakerenheter viste bekymring utad for å lage liv og røre som andre kunne oppleve som kaos. Det gjaldt større voksne turfølger. Under en observasjon av et større turfølge med 8–10 damer som spiste middag på felleshytta, økte lydnivået i takt med at rødvin kartongene ble lettere. Etter hvert endte det i høy allsang ved bordet, til forundring for de andre gjestene der. Blant disse oppsto et annet lag, gjennom synlig utveksling av stille blikk og små kommentarer, som en forent front mot bråket. Det ble med den ene sangen. Da klokka ble 23:00, jamført DNT-hyttenes regel om ro mellom 23 og 07, gikk følget til sovehyttene. At følget tillot seg å ta plass og skape uro kan ha sammenheng med størrelsen på følget. I store følger kan aktørenes sosiale oppmerksomhet tenkes å være rettet innad i gruppa. Jo mindre følget er, jo mindre innvirkning kan man ha på den sosiale situasjonsdefinisjonen (Goffman, 1971/2010) og overgangen fra ro og fred til liv og røre blir mer avhengig av allianser med andre gjester.

Forhandlinger om kos

Den fysiske utformingen av hytta legger også til rette for kos gjennom løsningen for lys. I hyttetaket er det satt opp lysrør som går på strøm fra et solcellepanel. De lyser godt opp med et litt hvitt og skarpt lys, som eneste lyskilde bortsett fra stearinlys og eventuelt medbragte lykter. Grenser for riktig lyssetting er sentrale i forhandlinger om kos og bidrar også til private opplevelser i fellesskapet med fremmede. En hyttegjest skrur på taklyset idet han entrer det felles oppholdsrommet:

Et lite øyeblikk blir det stille i rommet hvor stemmene frem til nå har summet høyt, før jeg hører kommentarer som 'jöss', 'flombelysning', 'nei, det var jo ikke like koselig' og 'du fikk på lyset, du!'. Det virker som om alle som sitter i rommet er forbauset over at noen klarte å slå på lysbryteren. (feltnotat, opphold 1)

Å trykke på lysbryteren blir her en reell maktutøvelse, som kjapt adresseres. All privat samtale stoppet opp da lyset ble slått på, og oppmerksomheten ble felles vendt mot den nye gjesten. De allerede posisjonerte gjestene uttrykker høyt at den nye gjesten har tatt fra dem kosen og må gi den tilbake – gjennom å skru av lyset. Hyttas kraftige lysrør fremhever grått gulvbelegg og kjøkken-stål og gir fellesområdet et industrielt preg. Det skarpe hvite lyset står

også i kontrast til hyttas ellers nøkterne innretning. Sammenlignet med gjestenes terskel for å si fra om lyd, fremstår det mye enklere å si fra ved grenseoverskridende lysbruk.

Stearinlyset er stemningsskapende for å oppnå kos og hygge og som bidrar til en intimitet blant de som er samlet rundt lyset (Bille & Sørensen, 2007). Samtidig kan praktiske hensyn være viktigere for noen, for eksempel ved behov for leselys eller lys over kjøkkenbenken. Forhandlingene rundt lys foregår også i omsorg for andre:

En gutt slår av taklyset [lysbryteren er ved kjøkkenet] og moren som sitter lenger unna i stuedelen sier høyt: 'ikke slå av lyset nå, hun [en fremmed] sitter og leser og klarer ikke lese hvis det er mørkt'. Noen andre hjelper til med lysbryteren, slik at taklyset blir stående påslått på kjøkkenet, mens det over spiseområdet og sofaområdet er slått av. (feltnotat, opphold 1)

Aktører kan også inngå kompromisser om lysnivå for mest mulig funksjonell komfort og emosjonell hygge. Vurderingene rundt lysbryteren kan på overflaten se ut til å handle kun om dette, men samtidig handler målet også om å finne hva som *passer inn og ikke* for fellesskapet på hytta. De tilgjengelige lyskildene på Skåpet gjør ikke dette til en lett øvelse. Hadde lyset vært mulig å dimme, hadde justeringen kanskje vært mindre inngripende. Samtidig hadde gjestene fått færre påskudd for samhandling, som også bidrar til kos.

Å balansere det private og offentlige hyttelivet

Analysen viser at «fred og ro» ser ut til å være en viktig kulturell verdi som (de aller fleste) turgåerne i fellesarealene på Skåpet kan enes om. Tilsynelatende blir samværet friksjonsfritt, og det er en generell begeistring over oppholdet som særlig kommer til uttrykk i intervjuene. Samtidig viser observasjoner fra feltarbeidet en rekke situasjoner med uenighet rundt riktige valg og praksis i gitte situasjoner. Til tross for risikoen for å trå feil i fellesskapet, velger svært mange av turgåerne å oppholde seg over lengre tid i felleshytta, selv ved tilgang til privat hytte. Det kan kanskje reflektere at definisjonen av hytta som en «selvbetjent hytte» kan gi forventninger knyttet til samvær med andre fremmede. For erfarne hyttegjester er delekkulturen en kjent sosial arena, mens førstegangsbesøkende sine forventninger vil bygge på andrehåndskjennskap eller informasjon fra for eksempel DNT.

Utformingen, med seks separate hytter og en felleshytte, gjør at turgåerne kan og tidvis må balansere det private og offentlige hyttelivet ved å velge hvilke fellesskap de vil og må inngå i og hvilke de vil trekke seg bort fra. Oppholdet i fellesområdet oppfordres gjennom arkitekturen, ved at her gjennomføres det Gehl (1980) omtaler som «nødvendige aktiviteter». Dette gir en *legitim tilstedeværelse* i felleshytta for de som har tilhold i en privat hytte. Fellesskapet oppleves ikke nødvendigvis tvungent, selv om arkitekturen sluser turgåerne inn i de sosiale situasjonene. De nødvendige aktivitetene, utover å sove, kan ikke like godt gjennomføres i de private hyttene, og aktørene bruker da fellesarealene over lengre tid. Tiden benyttet på fellesarealet reguleres imidlertid av hensyn til andre, og avvik glattes over så langt det går.

En annen materiell utforming, med tilrettelegging av kjøkken- og sittefasiliteter på de private sovehyttene, ville ikke oppfordret til de nødvendige aktivitetene i felleshytta. Da kunne det ha blitt vanskeligere å legitimere det å ta mye plass. For nye turgåere i ukjent sosialt tereng ville en slik fysisk utforming gjøre det enda lettere å bli værende på den private hytta, fremfor å oppsøke de mer krevende sosiale situasjonene i fellesskapet med fremmede. Den private hytta brukes også som en avlastningsstrategi som kan huse det ukontrollerbare og støyskappende, som barn eller voksne med rødvin og musikk, når grensene for akseptabel kontakt og uro på det aktuelle tidspunktet nærmer seg. Det ukontrollerbare er ikke nødven-

digvis negativt i fellesområdene. Det bidrar også til liv og røre og gir de private sovehyttene en ekstra verdi siden det da oppstår et mulig behov for dem.

Utover de nødvendige aktivitetene er oppholdet i felleshytta en valgfri og/eller sosial aktivitet (Gehl, 1980). Vissheten om at de andre med tilgang til en privat hytte selv har valgt å være der, gjør at gjestene fremstår som tilgjengelige for hverandre. Det er påfallende få interaksjonsskjold (Goffman, 1963) å observere. Oppholdet i felleshytta fremstår som et hyggelig aspekt av turen, og hyggeligheten kommer blant annet til syne i matdelingen og gjennom lengre *selskapelige samtaler* (Simmel, 1949) på tvers av små turlag. Hyttas fellesareal samler gjestene, og det er tett med interaksjonspåskudd (Henriksen & Tjora, 2014). Gruppedynamikken som oppstår på steder som åpne fjellhytter, kan også være sterkt preget av at aktørene oppsøker dem for å få *en god opplevelse*. Aktørene investerer sin knappe fritidsressurs i besøket og reiser kanskje også langt. Aktørene kan dermed tenkes å strekke seg langt for å skape gode følelser i hyttekollektivet.

Når besøkende trekker seg tilbake til sitt private område kunne det signalisert utilgjengelighet, men på Skåpet vil det å fjerne seg fysisk fra situasjonen være en *legitim retrett*: det er en felles forståelse for ønsket om å tilbringe tid i naturen, i fred og ro eller på de private områdene. Sovehytta betraktes også som et luksugode som må utnyttes der den står oppført i naturen. Slik kan turgåere ta en legitim pause fra hensynsarbeidet det er å kontinuerlig tilpasse seg fellesskapet og samtidig opprettholde interaksjonsorden (Goffman, 1959) i felleshytta. De private områdene gir et backstage-rom for egne turpraksiser uten korrigerende blikk eller forhandlinger med andre enn det nære turfølget. Her får turfølgene anledning til å oppfylle sitt behov for fred og ro, om det så er å spille av musikk på en bærbar minihøgtaler eller om det er å nyte stillheten og synet av naturen sammen med sine nære. Den individuelle sovehytta rammer også inn turfølget som en enhet og gir slik rom for at turen til en selvbetjent hytte kan få et tilsnitt av karakteren av en privat hyttetur. Videre skaper utformingen muligheten til å være et større turfølge der, på en mer hensynsfull måte enn på en hytte hvor alle sover under samme tak. Dette understrekes også ved at flere av informantene påpeker at neste gang ville de lagt turen dit sammen med noen flere venner eller en familie til.

Å skjermes for det private kunne også handle om fremvisning eller ikke av væremåter, erfaringer og følelser, fremfor bruk av areal. Dette sees for eksempel gjennom gjestens artikulering av ellers tatt-for-gitte-aktiviteter. En mor kan høyt proklamere at barnet skal «vent[e] med å gå i badstuen slik at de fire damene får komme seg inn først», men hvor henvendelsen rettes til de fremmede og ikke barnet. Programmerte artikuleringer av skikk og bruk blir inntrykkskontroll. Henvendelsen kan også her oppfattes som et interaksjonspåskudd. Men overraskende kan den også sees som et skjold, som skjermes for fremmedes vurderinger av og blikk på det private i foreldre-barn-relasjonen. Samtidig uttrykker den moralske artikuleringen også her lojalitet til kodeks om fred og ro: artikuleringen lover at barnet ikke vil skape uro. Situasjoner med sosial kontroll gjennom artikulering oppsto typisk når det var gjester fra ulike turlag samlet på ett felles areal, hvor henvendelsen gikk ut til flere samtidig. Slik (u-)fokusert sanksjonering kan tenkes å legge til rette for et «felles vi», et kollektivt sosialisert fellesskap.

Grenser for hyttekos? Et formet fellesskap

Gullestad (1989, s. 120) mente at likhetsidealer og kulturelle ideer som «fred og ro» kan skape særskilte dilemmaer, når mennesker må forholde seg til ukjente i flytende sosiale situasjoner med få felles regler. Det er mye som flyter på Skåpet, som massen med mennesker som kommer og går. Gjestens turkompetanse flyter også, fra aspirant til ekspert. Samti-

dig fremgår det av datamaterialet at massen er tydelig styrt av den fysiske strukturen som rammer inn deres hytteopplevelser. Arkitekturens definerings av hvor nødvendige, valgfrie og sosiale aktiviteter (Gehl, 1980) skal foregå, tilbyr materielle rammer for handling som i det fremforhandlede fellesskapet også blir til regler. Særlig synes kommunikasjonen om det private med fremmede å være helt sentral for at fellesskapet skal lykkes. Gjestene som er tildelt *fysiske* private soner bærer på et større ansvar for å realisere arkitekturens lovnad. Valgfriheten som fysisk utformede private soner tilbyr, krever en situasjonsdefinerings av frihetens normative handlingsrom – som de i større grad har. Her trer særlig to funksjoner av den fysiske utformingen frem, som virkemidler som letter dette arbeidet: den fysiske utformingen legitimerer både retrett fra og tilstedeværelse i fellesskapet, og den bidrar til private erfaringer i fellesskapet med de fremmede.

Visst kunne kombinasjonen av hyttas fysiske linjer, luksus og samtidig enkelhet og uregelmessige utskiftning av fellesskapets gjester, skapt større dilemmaer – og til og med uforente ønsker om livet på hytta. Det uforente holdes imidlertid taktfullt nede, og gjestene tester hyppig mening og regelfølgning på fremmede, som den nevnte «høypraten» om aktiviteter viste. I møtet mellom fysisk utforming og sosial samhandling koordinerer altså gjestene nøye sitt samspill, for å lykkes med fred og ro og felles hygge. Friluftslivets og hyttelivets ritualer pleies, og sosiale avvik repareres. Et utstrakt hensynsarbeid finner sted, med krasse krav til hvordan oppnå takt og tone, gjennom å dyrke viktigheten av fred og ro. Formålet er å skape *felles* fred og hyttekos, og dette oppnås blant annet gjennom innøvingen av akseptabelt nivå av liv og røre. På en slik scene tas riktig lyssetting på høyt alvor for nettopp å sikre moralsk kos. Kritikken av arkitektenes og luksusens påvirkning på fjellets hytteliv risler slik ut i tåken. Kosen bevares i høyeste grad i det tilsynelatende valgfrie fellesskapet, fordi gjestene investerer alt i å konservere den. Handlingsrommet for valgfrihet i fellesskapet synes ikke nødvendigvis å være stort, men det utnyttes til det fulle.

Referanser

- Berker, T., Gansmo, H. J. & Jørgensen, F. A. (2011). Hyttedømmen mellom hjem, fritid og natur. I T. Berker, H. Gansmo & F. A. Jørgensen (Red.), *Norske hytter i endring. Om bærekraft og behag* (s. 9–22). Tapir akademisk forlag.
- Berning, J. (2017, februar). Sjøkerende om nye hytter. [Leserinlegg]. *Fjell og vidde*, (1), 75.
- Bille, M. & Sørensen, T. F. (2007). An Anthropology of Luminosity. The Agency of Light. *Journal of Material Culture*, 12(3), 263–284.
- Blumentrath, S., Simensen, T. & Nowell, M. (2022). *Kartlegging av tomtereserver for fritidsbolig i Norge*. (NINA Rapport 2171). Norsk institutt for naturforskning. <https://brage.nina.no/nina-xmli/bitstream/handle/11250/3027391/ninarapport2171.pdf?sequence=6&isAllowed=y>
- Blumer, H. (1969). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. University of California Press.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Direktoratet for byggkvalitet (2019). *Preikestolen Fjellstue (2009)*. Hentet 20. september 2019 fra <https://dibk.no/statens-pris-for-byggkvalitet/tidligere-vinnere/statens-byggeskikkpris-1983-2016/preikestolen-fjellstue-2009/>
- DNT (2016, 25. mai). *Slottet får nye hyttenaboer i sommer*. DNT. Hentet 28. august 2016 fra <https://www.dnt.no/artikler/nyheter/4987-slottet-far-nye-hyttenaboer-i-sommer/>
- DNT (2020, 5. mars). *Skåpet – en selvbetjent turistforeningshytte ulik alle andre!* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=fuPgibR8i4E&t=38s&ab_channel=StavangerTuristforening
- DNT (u.å.) *Visjon, verdier og strategi*. Hentet 20. oktober 2021 fra <https://www.dnt.no/visjon/>

- Eidsvold, J. (2021, 18. oktober). *9000 har besøkt denne hytta så langt i år: – Jeg skal tilbake*. NRK. <https://www.nrk.no/nordland/rabothytta-i-hemnes-pa-helgeland-med-rekordar-15653115>
- Fine, G. A. (1993). Ten Lies of Ethnography. Moral Dilemmas of Field Research. *Journal of Contemporary Ethnography*, 22(3), 267–294.
- Flemsæter, F., Brown, K. M. & Holm, F. E. (2011). Friluftslivets moralske landskap – trender og tradisjoner. I M. S. Haugen & E. P. Stræte (Red.), *Rurale brytninger*. Tapir akademisk forlag.
- Førde, A., Kramvig, B., Berg, N.G. & Dale, B. (2013). *Å finne sted. Metodologiske perspektiv i stedsanalyser*. Akademika.
- Gehl, J. (1980). *Livet mellom husene: udeaktiviteter og udemiljøer*. Universitetsforlaget.
- Gill, H. (2018, 2. mars). *Gourmet til fjells*. Stavanger turistforening. Hentet 17. september 2018 fra <https://www.stf.no/artikler/nyheter/12198-gourmet-til-fjells/>
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Doubleday.
- Goffman, E. (1963). *Behaviour in Public Places*. The Free Press.
- Goffman, E. (2010). *Relations in Public. Microstudies of the Public Order*. Routledge. (Opprinnelig utgitt 1971).
- Gullestad, M. (1989). *Kultur og hverdagsliv. På sporet av det moderne Norge*. Universitetsforlaget.
- Henriksen, I. M., Skaar, M. & Tjora, A. (2020). The Constitutive Practices of Public Smartphone Use. *Societies*, 10(4), 78. <https://doi.org/10.3390/soc10040078>
- Henriksen, I. M. & Tjora, A. (2014). Interaction pretext: Experiences of community in the urban neighbourhood. *Urban Studies*, 51(10), 2111–2124.
- Henriksen, I. M. & Tjora, A. (2018). Situational Domestication and the Origin of the Cafe Worker Species. *Sociology*, 52(2), 351–366.
- Henriksen, I. M. & Tøndel, G. (2017). Spontane dybdeintervjuer: Strategisk interaksjon som sosiologisk forskningsmetode. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 24(3), 215–231.
- Hidle, K. & Ellingsen, W. (2011). Hyttemobilitet som kulturfenomen. I H. J. Gansmo, T. Berker & F. A. Jørgensen (Red.), *Norske hytter i endring. Om bærekraft og behag* (s. 91–106). Tapir.
- Johnsen, T. K. (2011). Med barn på hytta – energikrevende rekreasjon. I T. Berker, H. J. Gansmo & F. A. Jørgensen (Red.), *Norske hytter i endring. Om bærekraft og behag* (s. 37–51). Tapir akademisk forlag.
- Knoblauch, H. (2005). Focused Ethnography. *Forum Qualitative Social Research*, 6(3).
- Kusenbach, M. (2003). Street Phenomenology: The Go-Along as Ethnographic Research Tool. *Ethnography*, 4(3), 455–485.
- Kärreman, D. & Alvesson, M. (2005). Knowledge Management and 'Organizational Memory': Rememberance and Recollection in a Management Consultancy Firm. I P.N. Bukh, K. Skovvang Christensen & J. Mouritsen (Red.), *Knowledge Management and Intellectual Capital: Establishing a Field of Practice* (s. 124–148). Palgrave Macmillan.
- Lange, O. R. (2018, 18. mars). *Turistforeningens nye designhytter: – Reaksjonene har vært veldig sterke*. Dagbladet. <https://www.dagbladet.no/tema/reaksjonene-har-vaert-veldig-sterke/69589830>
- Lien, M. E. & Abram, S. (2019). *Hytta. Fire vegger rundt en drøm. Det norske hyttelivets gleder og sorger*. Kagge Forlag AS.
- Luksus. (u.å.). I Store norske leksikon. <https://snl.no/luksus>
- Maske, J. (2016). Arkitektur for en ny tid. *Fjell og Vidde*, (6), 20–33.
- Scott, S., Hinton-Smith, T. & Broom, K. (2012). The reluctant researcher: shyness in the field. *Qualitative Research*, 12(6), 715–734.
- Simmel, G. (1949). The Sociology of Sociability. *American Journal of Sociology*, 55(3), 254–261.
- Simmel, G. (1998). *Hvordan er samfundet muligt? Udvalgte sociologiske skrifter*. Nordisk Forlag.
- Stokka, M. (2016, 16. august). *Denne DNT-luksusen skal lokke flere på tur*. NRK. <https://www.nrk.no/rogaland/denne-dnt-luksusen-skal-lokke-flere-pa-tur-1.13091955>

- Støa, E., Manum, B. & Aune, M. (2011). Drømmen om det enkle liv – et grunnlag for mer bærekraftig hyttekultur? I T. Berker, H. Gansmo & F.A. Jørgensen (Red.), *Norske hytter i endring. Om bærekraft og behag* (s. 37–51). Tapir akademisk forlag.
- Tavory, I. & Timmermans, S. (2014). *Abductive Analysis: Theorizing Qualitative Research*. University of Chicago Press.
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal akademisk forlag.
- Tjora, A. (2013). Communal awareness in the urban café. I A. Tjora & G. Scambler (Red.), *Café Society* (s. 103–126). Palgrave MacMillan.
- Tjora, A. (2018a). *Hva er fellesskap?* Universitetsforlaget.
- Tjora, A. (2018b). Det offentlige rommets flerdimensjonale fellesskap. *Plan*, 50(2), 6–11.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3045-2018-02-03>
- Tjora, A., Henriksen, I. M., Fjærli, T. & Grønning, I. (2012). *Sammen i byen. En sosiologisk analyse av urbane naboskap, nærmiljø boligens betydning*. Tapir.
- Villa, M. (2011). Hytta som møtestad – tilpassing og utfordring. I M. S. Haugen & E. P. Stræte (Red.), *Rurale brytninger*. Tapir akademisk forlag.
- Westskog, H., Aase, T. H. & Leikanger, I. (2021). The Norwegian trekking association: conditions for its continued existence with new tourism patterns. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. 21(3), 341–359.